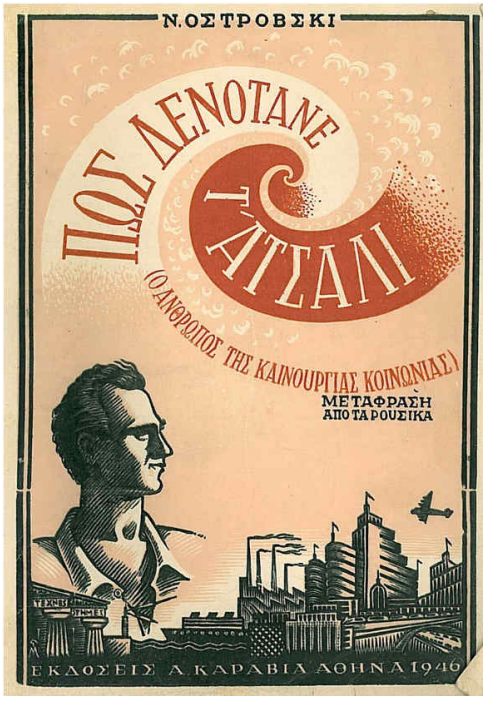
Ρωγμές στον Χρόνο

Μάκης Γεωργιάδης

Αναζητώντας το κόκκινο νήμα που συνδέει το χτες με το σήμερα και το αύριο μέσα από τη συνέχεια και την ασυνέχεια. Ο ήρωας του μυθιστορήματος του εμβληματικού Οστρόφσκι εκφράζει τα χαρακτηριστικά του επαναστάτη των εφηβικών μας ονείρων.

Πυκνό έπεφτε το χιόνι στην αχανή στέπα. Σκέπασε δεκάδες φορές τα χνάρια από τις ανθρώπινες πατημασιές και τις οπλές των αλόγων. Πάγωσε και έλιωσε σαν ο ήλιος ξεπρόβαλε λαμπερός και έπειτα το χιόνι πυκνό άρχισε ξανά να πέφτει και να σκεπάζει την απέραντη στέπα. Από το χτες στο σήμερα, μα ακόμη πιο πολύ στο αύριο, ζωντανή θαρρείς παραμένει αυτή η λεπτή κόκκινη γραμμή που τα ενώνει σαν αδιάσπαστη διαλεκτική ενότητα. Μα είναι τώρα καιρός να ανοίγουμε τέτοιες κουβέντες; Ζούμε πια σε μια εποχή που δε γεννάει πια ήρωες και ίσως και οι ήρωες να απεχθάνονται εξίσου την εποχή αυτή.

Κι όμως ίσως να ακουστεί παράξενο, αλλά πάνω σε αυτή τη λεπτή κόκκινη γραμμή περπατάει ένας σύντροφος που τον έλεγαν Κορτσάγκιν. Αυτός ο νεαρός που κάποτε μας διηγήθηκε ***«Πώς δενότανε το ατσάλι»…*** Ο Πάβελ, ο ήρωας του Νικολάι Οστρόφσκι με τη σιδερένια θέληση και την απεριόριστη αφοσίωση στην επανάσταση. Ο ήρωας του χτες που

μετατρέπεται στην εποχή του ομογενοποιημένου πολιτισμικού προτύπου σε αντιήρωα.

Εκατό χρόνια πέρασαν κιόλας από τον Κόκκινο Οκτώβρη. Σχεδόν άλλα τόσα από τότε που ο Πάβελ πήρε το όπλο του για να υπερασπιστεί την επανάσταση στις απέραντες χιονισμένες στέπες της Ουκρανίας και με την αντάρτικη ομάδα του τα έβαλε με τις ορδές των Λευκών, των ξένων εισβολέων που επιδίωκαν να την πνίξουν και ακόμα με τους θεούς και τους δαίμονες, με τα θηρία και τα στοιχεία της φύσης.

Κρυμμένος κάπου στα σταυροδρόμια της Ιστορίας, ο σύντροφος με το όνομα Κορτσάγκιν ίσως να χαμογελάει πικρά. Ένα τέταρτο του αιώνα και πλέον, τόσο στην πατρίδα του όσο και όπου γης, οι καταπιεστές και οι δυνάστες έχουν βαλθεί να θάψουν τα οράματα και τις ελπίδες της πρώτης επιτυχημένης εφόδου στον ουρανό,τόσο βαθιά ώστε να μην μπορέσουν να ξαναβγούν στην επιφάνεια. Η εποχή δεν έχει ανάγκη από ήρωες γι' αυτό και δεν τους γεννάει κιόλας...

Κι όμως. Αυτός το έβλεπε. Είναι ηλίου φαεινότερο πως όσο υπάρχει η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, όσο η πείνα, η δυστυχία και ο πόλεμος θα μοιάζουν με το αναπόφευκτο πεπρωμένο της ανθρωπότητας εξαιτίας μιας χούφτας τυράννων, τόσο και ακόμη περισσότερο θα είναι απαραίτητοι οι ήρωες.

Επίκαιρο όσο ποτέ φαντάζει το μυθιστόρημα του Νικολάι Οστρόφσκι «Πώς δενότανε το ατσάλι»

Όπου γης ταξίδεψε ο Πάβελ στο διάβα αυτών των χρόνων αυτήν την αλήθεια αντίκρισε. Αυτούς τους ήρωες συνάντησε στην οροσειρά του Γράμμου κρυμμένος μέσα στα σακίδια των ανταρτών του ΔΣΕ πριν την ήττα και την υποχώρηση. Τους καθημερινούς ήρωες της χαμένης επανάστασης συνάντησε στο Σαντιάγο της Χιλής. Εκεί που οι νεαροί κομμουνιστές έκαναν τις δικές τους μικρές εφόδους στον ουρανό, σκαρώνοντας μικρές ηρωικές αντιστασιακές απειλές και βαφτίζονταν για τις ανάγκες των συνωμοτικών τους σχεδίων με

το όνομα του ίδιου του Πάβελ ή με του έτερου ήρωα του ρωσικού εμφυλίου, του συντρόφου Τσαπάγιεφ. **(*)**

Παρόμοιες συναντήσεις, παρόμοιες αγωνίες μιας νεολαίας που φλεγόταν πότε στην Κούβα και στο Περού και πότε στο Βιετνάμ και στη Νικαράγουα. Ο σύντροφος με το όνομα Κορτσάγκιν είχε το δικό του μερτικό στα όνειρα αυτής της νεολαίας.

Κάπως έτσι δείχνει να βαδίζει κι ο ίδιος αναζητώντας αυτό το κόκκινο νήμα που συνδέει το χτες με το σήμερα και το αύριο μέσα από τη συνέχεια και την ασυνέχεια, μέσα από τις ρωγμές του χρόνου και τις αναπόφευκτες ρήξεις. Εκεί που φυτρώνει και πάλι η αμφιβολία για το ποιόν ενός ήρωα που κυνηγούσε μια χίμαιρα.

Μα τι στα αλήθεια είναι αυτή που παρακινεί έναν νέο να δώσει ακόμη και τη ζωή του για ένα ιδανικό; Για την επανάσταση; Είναι απλώς μια χίμαιρα η οποία, όπως αποδείχτηκε, δεν θα είναι ποτέ προσεγγίσιμη και κοντά στα ανθρώπινα μέτρα; Ένας νέος τύπος ανθρώπου ο οποίος εξυψώθηκε με την έφοδο στον ουρανό και κατακρημνίστηκε σκαλώνοντας στα γρανάζια της γραφειοκρατίας και ενός άκρατου και απόλυτου σταχανοβισμού θα είναι σαν ένα βαρύ πεπρωμένο όπως αυτό του Προμηθέα, ο οποίος τιμωρήθηκε από τους θεούς και δεμένος στον Καύκασο έβλεπε τα όρνια να του τρώνε συνεχώς το συκώτι;

Στο μυθιστόρημα του **Νικολάι Οστρόφσκι «Πώς δενότανε το ατσάλι»** διά μέσου του ήρωά του, του **Πάβελ Κορτσάγκιν**, ο συγγραφέας δίνει τις δικές του απαντήσεις σε αυτά και σε πολλά ακόμη ερωτήματα. Απαντήσεις ασφαλώς που αντιστοιχούν σε μια άλλη εποχή αρκετά διαφορετική από τη σημερινή αλλά ταυτόχρονα και τόσο όμοια στην ουσία της και στον πυρήνα της δράσης ώστε το έργο αυτό να φαντάζει επίκαιρο όσο ποτέ. Επίκαιρο ως προς τα ζητούμενα ασφαλώς που παραμένουν να βασανίζουν αδυσώπητα το σώμα της ανθρωπότητας, η οποία δεν έχει να ζηλέψει σε τίποτα τη βαρβαρότητα του περασμένου αιώνα.

(*) Βλέπε και τη συλλογή διηγημάτων του Λουίς Σεπούλβεδα με τίτλο «Ο μουγγός Ουζμπέκος», εκδόσεις Όπερα.

ΕΝΑΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΚΟΡΤΣΑΓΚΙΝ

Το αυτοβιογραφικό εν πολλοίς έργο του Οστρόφσκι αποτέλεσε ένα από τα κορυφαία δείγματα του «σοσιαλιστικού ρεαλισμού» ο οποίος με τη σειρά του, αποστεωμένος από τη γραφειοκρατική μετάπτωση ενός μεγάλου τμήματος της επαναστατικής πρωτοπορίας, ξέπεσε εντέλει σε απολογητή και προπαγανδιστή σε πολλές περιπτώσεις των επιδιώξεων ενός καθεστώτος το οποίο και μακρινή σχέση με την τέχνη είχε και πόρρω από τον σοσιαλισμό απείχε. Ωστόσο, η προσωπική μαρτυρία, μετουσιωμένη σε λογοτεχνικό κείμενο, έμελλε να καθορίσει ανεξίτηλα τις επόμενες πολλές γενιές νέων κομμουνιστών. Η σκληρή διαπάλη με τον εσωτερικό και τον εξωτερικό εχθρό αλλά και η αέναη προσπάθεια εξύψωσης του ήρωα σε μια νέα και ιστορικά προηγμένη ανθρώπινη υπόσταση συντρόφευσε και ενέπνευσε εκατομμύρια νέους σε ολόκληρο τον κόσμο.

Οι χάρτινοι ήρωες των εφηβικών μας χρόνων είναι πολλές φορές καθοριστικοί παράγοντες στην ανίχνευση των ενήλικων βημάτων και της σφυρηλάτησης του χαρακτήρα μας. Υπό αυτό το πρίσμα, ο σύντροφος με το όνομα Κορτσάγκιν ίσως να μη συγκρίνεται με κανέναν ήρωα από αυτούς που μας συντρόφευσαν και μας συντροφεύουν ακόμη.

Αν θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε ένα σχήμα, θα λέγαμε πως ο «Μικρός Ήρως», ο Γιώργος Θαλάσσης, ήταν πολύ «θαυματοποιός» για να είναι αληθινός ενώ στον αντίποδα, ο Πάβελ ήταν πολύ αληθινός για να κάνει θαύματα. Όταν έρχεται η ώρα και μιλάμε για την επανάσταση, για την τέχνη, για ήρωες και αντιήρωες, καλό θα είναι να έχουμε φυλαγμένη στη σκέψη μας και στο μυαλό μας μια ζεστή γωνιά για το σύντροφο με το όνομα Κορτσάγκιν, ο οποίος μπορεί ακόμη να βρίσκεται στις αχανείς στέπες της Ουκρανίας πολεμώντας Λευκούς και Γερμανούς ή να φυλάει τσίλιες κάπου στο Σαντιάγο ή ακόμα ακόμα να πολεμά με το Δημοκρατικό Στρατό σε κάποια υψώματα στην ελληνοαλβανική μεθόριο.

Δημοσιεύθηκε στο ΠΡΙΝ, 30.12.2017